

Practici și semnificații de Martie. Mărțișorul meu, Mărțișorul nostru - un experiment didactic

Definit în legislația națională și internațională ca fiind totalitatea practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor și abilităților, referitoare la ansamblul culturii tradiționale, patrimoniul cultural imaterial implică atât instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale prin care se perpetuează cunoștințele amintite, cât mai ales comunitățile care le întrețin și le performează, alcătuite, la rândul lor, din indivizi care configurează prin experiența personală, adăugată la cea comunitară, acest tip de patrimoniu pe care cu toții îl recunosc ca parte integrantă a moștenirii lor culturale, manifestată într-o relație complexă de la individual la Universal.

Este și cazul *Mărțișorului*, element de patrimoniu înfățișat într-o mare diversitate simbolică, morfologică, semantică și funcțională, asociat diferitelor practici în areale extinse, de 1 Martie, care a căpătat dimensiune universală prin înscrierea lui pe Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial UNESCO, în cadrul unui dosar multinațional (România, Republica Moldova, Bulgaria, Macedonia de Nord), în anul 2017.

Experimentul didactic realizat cu studenții și cu masteranzii Facultății de Litere de la Departamentul Studii Culturale-Etnologie, Universitatea din București, pune în valoare, printr-o sumă de experiențe, semnificații, credințe, practici, evenimente și amintiri, un element de patrimoniu a cărui recunoaștere mondială coboară până la scara individuală pentru a-i lumina și dovedi de la acest nivel importanța și valoarea acumulate de-a lungul multor generații.

Acest test de identitate culturală și de apartenență patrimonială la o practică răspândită la nivel național de 1 Martie completează, într-un registru plin de sensibilitate și genuitate, domeniul vast al manifestării unui element recunoscut de patrimoniu cultural imaterial de la experiența și valoarea personală, individuală la cea familială și de reprezentare comunitară.

Suma contribuțiilor celor care „își exprimă mărțișorul” din perspectivă personală, reprezintă, dincolo de duioșia evocărilor, de empatia trăirii actului de a confecționa, de a primi și a dăru, de apelul la tradiție prin

readucerea în prezent a unor practici vechi și emoționante și încercarea de a configura, prin textele prezentate, aspecte privind originea, funcțiile și semnificațiile unui fenomen cultural de largă cuprindere spațială și temporală în unitatea și diversitatea sa.

Intervențiile personale ce urmează reprezintă fragmente din lucrările elaborate de studenții din anul I la cursul de Etnografie, precum și de masteranzii din anul II la cursul Patrimoniu și patrimonializare, de la Facultatea de Litere, Universitatea din București.

Ei analizează în primul rând prin prisma experiențelor personale un element prețios de patrimoniu cultural imaterial sub toate aspectele sale care, în ciuda trecerii timpului, continuă să lege generațiile prin cel puțin două semnificații majore: Mărțișorul - practică tradițională și obiect simbolic.

Fragmentele selectate alcătuiesc un mozaic cu multiple fațete, luminând neașteptat și expresiv un subiect reprezentativ de cultură tradițională ale cărui funcții sunt dezvăluite rând pe rând, ca într-o paletă cromatică și ornamentală de trăiri individuale, actualizând o listă oficială de sensuri și reprezentări, „printr-o funcție protectoare într-un prag temporal important, o funcție festivă de marcă a unei date din calendarul popular (cap de primăvară), o funcție socială de solidarizare a membrilor comunității, o funcție identitară, de recunoaștere a apartenenței la un grup regional omogen (sud-est european) (...); o funcție economică, generată de comerțul cu mărțișoare la scară largă; o funcție afectivă de împărtășire a bucuriei începutului primăverii și de comunicare a afecțiunii pentru persoanele (...) cărora li se dăruiesc mărțișoare (...)”¹.

Dr. Corina MIHĂESCU,
Patrimoniu Imaterial și
Cultură Tradițională - INP

¹ Ioana-Ruxandra Fruntelată, *Inventarul național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial*, 2013.

Dincolo de valențele populare și simbolice pe care le îmbracă Mărțișorul, aş vrea doar să precizez câteva aspecte legate de această sărbătoare a reînvierii, așa cum le percep în acest moment.

Mi-ar fi plăcut să le pot dăruî persoanelor foarte dragi un simbol de primăvară, care să le aducă bucurie și zâmbet în suflet. Cum situația actuală nu-mi oferă o foarte mare libertate de mișcare, nu pot decât să mă bucur împreună cu ele printr-o lungă și binecuvântată empatie.

Mărțișorul îmi trezește amintiri deosebite din perioada copilăriei, când data de 1 Martie reprezenta cu adevărat un triumf al primăverii și al reînnoirii. Cea mai mare satisfacție era atunci când primeam mărțișoare în formă de trifoî cu patru foi, ghiocel sau coșar, legate de binecunoscutul fir bicolor, pe care le fixam de sarafan, într-un grandios gest al bucuriei. Mă făleam cu ele, ca și cum nimic nu mai conta în acea zi decât mulțimea mărțișoarelor prinse în materialul textil al uniformeî. Totuși, mai presus de aceasta sunt momentele când dăruiesc la rândul meu mărțișoare. Nimic nu se compară cu surâsul inocent de pe chipul celor care primesc astfel de obiecte simple și pline de dragoste.

Dar timpul m-a adus cu rapiditate în prezent, când ziua dedicată Mărțișorului este umbrită de pandemia de Coronavirus și de războiul dintre Rusia și Ucraina. În aceste clipe, nu-mi doresc decât un mărțișor cu puteri supranaturale, capabil să readucă echilibrul și liniștea de care toți oamenii au nevoie.

Appreciez gestul propriilor copii de a-mi oferi un mărțișor, fie și sub forma unui mesaj, a unei felicitări create de ei sau a unei flori. Când erau mai mici, îmi aduceau flori din hârtie, realizate la ora de desen. Și acum îmi dau lacrimile de bucurie când primesc astfel de daruri neprețuite, însoțite de o îmbrățișare caldă. Primul gând care-mi trece prin minte este să imortalizez aceste clipe și să le iau cu mine oriunde. Este cel mai drag și scump odor. Probabil că peste mulți ani voi strânge cu melancolie și dor la piept aceste mărțișoare.

Și da, îmi place ritualul aninării în copac al șnurului alb-roșu, prin care am speranța că pot atrage prosperitatea și bunăstarea în propriul cămin. În definitiv, doar gesturile cele mai simple contează cu adevărat în fața provocărilor cotidiene. Și am o preocupare sau o obsesie, nu știu exact unde să o încadrez: păstrez unele mărțișoare care evocă vreo amintire specială, mărțișoare primite de la oameni minunați, obiecte care poartă chipul sincerității.

Gina BADEA

Îmi aduc aminte cu drag de vremea în care descopeream mărțișorul. Eram foarte mică, dar încă îmi aduc aminte de acele timpuri.

Când eram mică locuiam într-un sat lângă Nehoiu. Bunicii mei lucrau destul de mult, fie la câmp, fie la serviciul pe care îl aveau atunci. Bunica lucra la tribunal, iar bunicul, după finalizarea construcției barajului de la Siriu, a fost angajat la CFR. În fiecare an aduceau acasă mici figurine cu șnur alb-roșu. La început am crezut că sunt jucării. Apoi bunica mi-a povestit că în timpurile vechi trăia o babă în munți. Torcea lâna și țesea cămăși albe pentru oamenii câmpului ca să-și poată duce traiul departe de lume. Într-o zi un cosăș a rugat-o să-i țină coasa pentru puțin timp, iar baba s-a tăiat. Firul tors s-a înroșit. Baba și-a zis „cum o împleti Dumnezeu timpul, așa să se împletească și firul meu roșu”. De atunci la fiecare început de primăvară dăruia baba firul împletit cu alb și roșu trecătorilor, urându-le sănătate și voioșie ca roșul din firul ei, și puritate ca albul țesut de ea.

La noi în sat nu erau magazine. Era doar o brutărie. În fiecare sâmbătă venea târgul în sat. Numai sâmbăta găseam la târg toate cele necesare pentru o săptămână.

Erau câteva grupuri de meșteri care vindeau niște obiecte mici cu șnur împletit alb cu roșu. Ei făceau inele, ceaune, cercei și mărțișoare. Făceau mărțișoare din cupru, aluminiu și sticlă. Am păstrat mulți ani o lebadă mică de sticlă cu șnur de lână, cumpărată la un târg dintr-o sâmbătă de martie. S-a pierdut la un moment dat, dar îmi aduc aminte perfect imaginea aceea de lebadă, cu mici defecte, cu ciocul înmuiat în cerneală portocalie și cu un punct de tăciune pe post de ochi, cu un șnur de lână împletit și legat la gât.

Șnurul era dăruit de băieți fetelor și legat la mână cu fundă chiar pe 1 martie, iar fetele trebuiau să-l poarte până la final de lună. Astfel că fiecare fată purta funda dăruită în prima zi de primăvară până în ultima zi de martie. În ultima zi de primăvară același băiat dezlega șnurul și îl lega de crenguța unui pom fructifer. Dacă pomul avea să înflorească se credea că cei doi aveau să fie fericiți împreună tot anul și urma o căsătorie fericită. Dacă pomul era roditor se credea că aveau să aibă copii frumoși și sănătoși.

Au trecut anii și am venit în oraș și am descoperit alte mărțișoare și alte tradiții. Am confecționat, la rândul meu, mărțișoare în scopuri comerciale și am început să nu-mi mai placă în mod special perioada începutului de primăvară. Am descoperit partea de comercial din spatele mărțișorului și faptul că oamenii au uitat semnificația lui. Mai mult decât atât, când începusem școala, una din surorile bunicii era profesor de limba română. În fiecare an venea în vizită la surorile ei de la țară. Aducea în portbagajul mașinii câte ceva de la oraș, provizii neperisabile și sacoșe pline cu mărțișoare de la elevii ei. Mă bucuram de ele cumva, dar mă făcea să nu mai vreau să dăruiesc profesorilor nimic. Pentru că vedeam cum sunt aruncate și mi se părea o risipă. Pentru ea nu însemnau nimic. Iar eu, ca elev, mă chinuiam să găsesc ceva deosebit.

În zilele noastre văd mărtișorul o afacere. Nu mai văd nicăieri simplitatea, nu mai regăsesc legende și puțini sunt copiii care mai aud legende sau care mai știu ce semnificație are. Noi, ca părinți, în mare parte suntem prea ocupați sau preocupați să le mai povestim, iar ei cam dezinteresați de ce reprezintă mărtișorul.

Mie, personal, îmi place să port un șnur simplu și discret la mână. Și ficei mele la fel. Dar nu pot să nu observ femeile care poartă broșe pe haină sau toate mărtișoarele primite. Mi se par puțin amuzante, dar le și apreciez asumarea cu care își poartă urările de bine.

Le păstrez pe celelalte pentru că mi-a povestit o doamnă la un moment dat că mărtișoarele sunt urări de bine. Ele sunt dăruite ție și nu le poți înștrăina, nu le poți dăruia pentru că își pierde puterea de urare de bine. Nu mai au efect mai departe.

Alina BOCA (POPA)

1 Martie este pentru mine o sărbătoare specială, care deschide parcă un nou târâm al celui an, un început pe care îl simt mult mai puternic decât de Anul Nou. În toți anii am celebrat primăvara prin dăruirea simbolului specific anotimpului, mărtișorul, care i-a dat în timp și numele sărbătorii. Chiar dacă în ultimii ani de Mărtișor a fost mai mereu ger și vremea semăna a iarnă, atmosfera și mireasma florilor ce așteaptă nerăbdătoare să fure un surâs de fată sau de femeie mă îmbată. Acel balsam care năpădește străzile an de an ne face să sculptăm în sufletele noastre tabloul viu al renașterii naturii și, privind copacii încă neînmuguriți, eu am senzația că le pot auzi foșnetul șăgalnic și că pot măsura cu urechea-mi ciripitul păsărilor proaspăt dezmeticite de un lung ocol, timpuriu.

Cu toate acestea, când mă gândesc la Mărtișorul copilăriei mele, cea mai vie amintire este a împletirii a două șnururi de mărtișor din câte două bucați de fire, alb și roșu, chiar pe data de 1 martie, lucrate alături de mă-măița pentru vacuța din ogradă și pentru vițelul cu care vaca era gestantă, întrucât, fie în această lună, fie în primele zile ale lunii următoare, vacuței din gospodărie îi venea sorocul și acest șnur era pus atât la gâtul ei, cât și la gâtul vițelului, pentru a-i feri de deochi și de boli. Bunica mea spunea că dacă lucrăm șnurul pe 1, vaca va avea o fătare bună, laptele vacii va fi gras, numai bun pentru produse precum brânza, cașul, smântâna, iar vițelul va crește repede și familia va avea parte de el.

Așadar, amintirea șnurului vitelor este vie pentru mine de Mărtișor, pentru că prin acest șnur noi întâmpinam și sărbătoream viața, celebrăm belșugul gospodăriei și ne exprimăm grija față de vitele noastre. Aș vrea să spun că îmi este un dor nemăsurat de a mai împleti măcar o dată un astfel de talisman gospodăresc, care îmi stărnește melancolie și în lipsa căruia simt să mi s-a stins o lege patriarhală.

Maria BORCĂIAȘ

Un simbol al renașterii naturii, al primăverii, și al tuturor păsărilor care prevestesc bucuroase anotimpul. Cum totul are un început pozitiv, și acest simbol are unul, și voi încerca să pun în lumină importanța, semnificația, frumusețea, istoricul și povestirile care fac din acest simbol un adevărat dar (mai mic sau mai mare), elegant și special. Dar, întotdeauna este unul aparte și ne aduce (fetelor și femeilor) un zâmbet pe buze, un gând la fel de frumos și chiar o energie pozitivă, și de aceea mi-am propus să-i expun părțile speciale și să-l fac „să zâmbească”, să se simtă apreciat.

Mărtișorul a fost și este un element distinctiv în tradiția românească și pot spune că adaugă un plus de eleganță acestei tradiții. Primăvara este anotimpul în care se face remarcat și Mărtișorul îi oferă un sens aparte, de aceea el devine tot mai important (și sper să rămână așa). Acesta nu este deloc singur, ci este oferit împreună cu florile timpurii de primăvară, cel mai reprezentativ este ghiocelul. Atât el cât și sora lui, zambila (mov, alb, roz) promit să aducă acest anotimp cu privescile sale mirifice. Dar, semnificația mărtișorului este aceasta: „În vechime, pe data de 1 martie, mărtișorul se dăruia înainte de răsăritul soarelui, copiilor și tinerilor - fete și băieți deopotrivă. Șnurul de mărtișor, alcătuit din două fire de lână răsucite, colorate în alb și roșu, sau în alb și negru, reprezintă unitatea contrariilor: vara-iarna, căldură-frig, fertilitate-sterilitate, lumina-întuneric. Șnurul era fie legat la mână, fie purtat în piept. El se purta de la 1 martie până când se arătau semnele de biruință ale primăverii: se aude cucul cântând, înfloresc cireși, vin berzele sau rândunelele. Atunci, mărtișorul fie se lega de un trandafir sau de un pom înflorit (ca să ne aducă noroc), fie era aruncat în direcția de unde veneau păsările călătoare, rostindu-se: „la-mi negrețele și dă-mi albețele”². Unele legende povestesc că Mărtișorul ar fi fost tors chiar de Baba Dochia în timp ce urca cu oile la munte. Acestui șnur, odată cu trecerea timpului, i s-a adăugat și o monedă de argint, astfel *Mărtișorul* ajunge să fie un simbol și al focului, al luminii și deci al soarelui. Criticul literar și poetul nostru George Coșbuc, afirma într-un studiu dedicat mărtișorului: „Scopul purtării lui este să-ți apropie soarele, purtându-i cu tine chipul. Printr-asta te faci prieten cu soarele, ți-l faci binevoitor să-ți dea ce-i stă în putere, mai întâi frumusețe ca a lui, apoi veselie și sănătate, cinste, iubire și curăție de suflet... Țăranii pun copiilor mărtișoare ca să fie curați ca argintul și să nu-i scuture frigurile, iar fetele zic că-l poartă ca să nu le ardă soarele și cine nu le poartă are să se oflească”. Iar, cu bănuțul de la șnur se cumpărau pâine, vin roșu și caș proaspăt pentru ca purtătorii acestui simbol să aibă fața albă precum cașul și rumenă ca vinul.

În schimb, o parte din istoricul mărtișorului, Tudor Arghezi afirma în volumul „Cu bastonul prin București”: „...La început, atunci când va fi fost acest început, mărtișorul nu era mărtișor și poate că nici nu se chema, dar fetele și nevestele, care țineau la nevinovăția obrazului încă înainte de

² Mărtișorul, <https://m.crestinortodox.ro/datini-obiceiuri-superstitii/martisorul-origi-ne-semnificatie-68808.html>, Accesat în data de : 10. 06. 2021.

acest început, au băgat de seamă că vântul de primăvară le pătează pielea și nu era niciun leac. Cărturăresele de pe vremuri, după care au venit cărturarii, făcând «farmece» și făcând și de dragoste, au învățat fetele cu pistrui să-și încingă grumazul cu un fir de mătase răsucit. Firul a fost atât de bun încât toate cucoanele din mahala și centru ieșeau în martie cu firul la gât. Vântul ușurel de martie, care împeștița pleoapele, nasul și bărbia, se numea măștișor și, ca să fie luat răul în pripă, șnurul de mătase era pus la zintii de marț. Dacă mai spunem că firul era și roșu, înțelegem că el ferea și de vânt, dar și de deochi”.

De altfel, voi expune trei dintre legendele despre Măștișor.

Prima se numește „Voinicul care a eliberat Soarele”: este un mit care povestește cum Soarele a coborât pe Pământ în chip de fată preafrumoasă. Dar un zmeu a furat-o și a închis-o în palatul lui. Atunci păsările au încetat să cânte, copiii au uitat de joacă și veselie și lumea întreagă a căzut în mahnire. „Văzând ce se întâmplă fără Soare, un tânăr curajos a pornit spre palatul zmeului să elibereze preafrumoasa fată. A căutat palatul un an încheiat, iar când l-a găsit, a chemat zmeul la luptă dreaptă. Tânărul a învins creatura și a eliberat fata. Aceasta s-a ridicat înapoi pe Cer și iarăși a luminat întregul pământ. A venit primăvara, oamenii și-au recăpătat veselie, dar tânărul luptător zăcea în palatul zmeului după luptele grele pe care le avuse. Sângele cald i s-a scurs pe zăpadă, până când l-a lăsat pe tânăr fără suflare. În locurile în care zăpada s-a topit, au răsărit ghioceli - vestitori ai primăverii. Se zice că de atunci lumea cinstește memoria tânărului curajos legând cu o ață două flori: una albă, alta roșie. Culoarea roșie simbolizează dragostea pentru frumos și amintește de curajul tânărului, iar cea albă simbolizează ghiocelul, prima floare a primăverii”.³ În aceasta, se evidențiază lupta tânărului pentru a salva Soarele precum și curajului, ambiția lui. Se pune în evidență și acea frumusețe „ascunsă” a celor două fire, alb-roșu.

A doua legendă se numește „Lupta primăverii cu iarna”: „Conform unui mit care circulă în Republica Moldova, în prima zi a lunii martie, frumoasa Primăvară a ieșit la marginea pădurii și a observat cum, într-o poiană, într-o tufă de porumbări, de sub zăpadă răsare un ghiocel. Ea a hotărât să-l ajute și a început a da la o parte zăpada și a rupe ramurile spinoase. Iarna, văzând aceasta, s-a infuriat și a chemat vântul și gerul să distrugă floarea. Ghiocelul a înghețat imediat. Primăvara a acoperit apoi ghiocelul cu mâinile ei, dar s-a rănit la un deget din cauza mărcinilor. Din deget s-a prelins o picătură de sânge fierbinte care, căzând peste floare, a făcut-o să reînvie. În acest fel, Primăvara a învins iarna, iar culorile măștișorului simbolizează sângele ei roșu pe zăpada albă.” În această legendă sunt în prim-plan culorile și gingășia acestora. Dar, și despre triumful binelui asupra răului.

Cea de a treia este „Fratele și sora hanului”: „Legenda Măștișorului este foarte veche, datând pentru Bulgari din perioada primului han. Pe când sora sa și fratele său se aflau în prizonierat, hanul le-a trimis un

șoim care avea legat un fir de ață albă pentru a-i înștiința că îi va ajuta să evadeze. Cei doi au reușit să fugă, însă în apropiere de malul Dunării, el a fost ucis de urmăritori și ea atunci a dat drumul șoimului care avea legat de picior firul de ață albă înroșit de sângele fratelui său, pentru a-i da de veste hanului despre moartea fratelui. La aflarea veștii, de durere, hanul a poruncit ostașilor să poarte un fir de lână albă și unul de lână roșie pentru a-i feri de necazuri, eveniment care ar fi avut loc la 1 Martie 681.”⁴ Aici se referă, mai cu seamă, la măștișorul bulgăresc (denumit Martenița) dar aduce în prim-plan o altă însemnătate - protecția (are capacitatea de a-i feri de necazuri și alte rele).

De asemenea, am mai învățat în cadrul cursului foarte multe informații interesante (pentru mine), de poveste și în cele ce urmează voi enumera câteva. Ele se regăsesc în Inventarul național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial (National Inventory of Active Intangible Cultural Heritage Elements): Măștișorul este un element de patrimoniu cultural imaterial (Cultural Practices Associated to the 1st of March).

Termenul standard este Măștișor. Denumirile locale/regionale: Marț, Marțu, Măști, Măștiug, Măștiuguș. Arealul de manifestare: Elementul este răspândit pe tot teritoriul țării, fiind atestat în peste 500 de localități, conform datelor din „Atlasul etnografic român”. Într-adevăr câteva comunități reprezentative pentru practicarea elementului se află în orașul București și în comunele: Buciumi, jud. Sălaj, Ceplenița și Cucuteni, jud. Iași, Giurgița, jud. Dolj, Mihail Kogălniceanu, jud. Constanța.

Descriere sumară: Tradiția de început de primăvară, transmisă încă din Antichitate, de a confecționa și a purta un șnur împletit din două fire de lână, bumbac sau mătase, unul alb și unul roșu, este caracteristică practicilor culturale asociate zilei de 1 martie. Acest șnur, numit în România „măștișor”, era făcut de femei și dăruit membrilor comunității, care-l purtau începând cu 1 martie, la gât, la încheietura mâinii, la gleznă sau, mai târziu, prins cu un ac în piept. Perioada de purtare varia de la două-trei zile la câteva săptămâni, în funcție de zonă. Apoi, măștișorul este depus pe o creangă înflorită, sub o piatră, aruncat în fântână sau pe brazda verde. Măștișorul se putea prinde și în coarnele animalelor sau la intrările în gospodărie, casă sau grajd, crezându-se că are o funcție de protecție și asigurare a sănătății în anul vegetațional și agrar ce urma. În mediul urban, Măștișorul a suferit transformări semnificative, sub influența culturilor media și de consum. Șnurul alb-roșu a început să fie confecționat din mătase, la scară industrială și i s-au adăugat mici pandative din materiale diverse (metal, lemn, sticlă, textile etc.), fiind dăruit în principal persoanelor de sex feminin.

Funcțiile principale ale elementului sunt: o funcție protectoare într-un prag temporal important, o funcție festivă, de marcarea a unei date importante din calendarul popular (Cap de primăvară); o funcție socială, de solidarizare a membrilor comunității; o funcție identitară, de recunoaștere a apartenenței la un grup regional omogen (sud-est european), ce a

³ <https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Măștișor>, Accesat în data de 10.06.2021.

⁴ *Ibidem*.

Mărțișoare din ceramică cu motive tradiționale.

evoluat în condiții istorice asemănătoare; o funcție economică, generată de comerțul cu mărțișoare la scară largă; o funcție afectivă, de împărtășire a bucuriei începutului primăverii și de comunicare a afecțiunii pentru persoanele de gen feminin cărora li se dăruiesc mărțișoare; o funcție de patrimonializare, exprimată prin acțiunile de salvagardare a elementului, la nivel comunitar și instituțional. De precizat este faptul că el este propus pentru înscrierea pe Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial pentru sesiunea UNESCO din noiembrie, 2015, în cadrul unui dosar multinațional.

Sinceră să fiu îmi place să ofer și să primesc aceste adevărate simboluri ale primăverii. Chiar dacă este unul mai mic sau mai mare (pentru mine, nu are importanță), eu îl apreciez, la fel și gestul. Mereu m-am bucurat la revederea acestuia și eram convinsă, de fiecare dată, că el va aduce toate acele calități pozitive. Și îndeosebi, nu contează cât trebuie să-l porți, ci cât și cum ști să-l prețuiești (și să întorci acele gânduri pozitive ale celui care ți l-a oferit).

Așadar, sunt de părere că cel mai important este să păstrăm această sărbătoare în suflet și să nu uităm nici semnificația lui și nici ceea ce poate aduce cu el, renașterea tuturor ființelor mici sau mari și a naturii. În fond, un Mărțișor te poate învăța cum să apreciezi și lucrurile mai mici dar deosebite (și astfel nu-l vei uita niciodată). El poate deveni, după ce este prins de o creangă înflorită, un „copil” al naturii care, cu siguranță va avea grijă ca dorințele noastre să devină realitate, dacă noi îl ocrotim.

Diana Marinela CĂBESCU

Deși pare o zi obișnuită, ca toate celelalte, 1 Martie se remarcă prin farmecu-i aparte. Încă de la prima oră este agitație în casă. Mama caută mărțișoare pentru tata și pentru mine. Pentru ea caută timp să se aranjeze, deoarece o vor întâmpina multe sufletele dornice să își împărtășească iubirea.

După o înviorare corespunzătoare, ne tragem cu toții sufletul, iar eu împreună cu mama pornim spre școală. Lucrurile prind contur, băieții dăruiesc șnurul alb-roșu acompaniat de un obiect semnificativ, iar fetele se bucură și experimentează primii fiori ai „îndrăgostelii”.

La finalul zilei, plini de entuziasm, ne retragem spre case, în timp ce numărăm mărțișoarele primite. Tot holul răsună: „Eu am zece”, „Eu am șapte”, „Ha, ha. Eu am 12!”. O dată ajunsă acasă, o aștept pe mama să desfășoare fiecare punguliță primită. Competiția nu este una strânsă... nici pe departe. Ea are plase întregi, pe cât eu le pot cuprinde pe ale mele în mâini. Este absolut fascinant cum reține fiecare nume al persoanei care i-a oferit simbolul primăverii. Cum i se citesc emoțiile pe față. Cum îi tremura glasul și mâna de bucurie. Acela a fost momentul când mi s-a conturat dorința viitoare: profesor. Timpul a trecut ca gândul, iar acum, după mai bine de 15 ani, trăiesc aceleași emoții cu care mama venea acasă. Sunt la fel de nerăbdătoare să ating fiecare mărțișor în parte și să mă revanșez cu o îmbrățișare.

Gestul lor îmi conturează și îmi vestește anotimpul care stă după ușă: primăvara. Fără doar și poate, mărțișorul este și va rămâne un simbol al iubirii, al sincerității și al primăverii.

Ștefania CIUCULESCU

Mărțișorul nu reprezintă doar o tradiție artefact întâlnită în culturile care celebrează înnoirea vieții, fertilitatea, dragostea și vivacitatea, ci concretizează și elanul primitiv al omului de a cinsti natura și fenomenele ei într-un cadru mistic și relațional. În cultura română tradițională, Mărțișorul a fost și continuă să fie un simbol al unor valori creatoare identitare. Sărbătorit într-un context festiv relevant pentru etapa liminală a sfârșitului de iarnă, Mărțișorul își trage numele de la luna asupra căreia își exercită influența. Martie devine, astfel, reprezentativă datorită tradiției care o însoțește de la început până la sfârșitul ei.

Ca etapă liminală importantă, trecerea de la anotimpul rece la primăvară era marcată în vechime, pe lângă indicii temporali, de manifestări ceremoniale specifice domeniului agrar. După cum se cunoaște deja, romanii sărbătoreau anul nou la 1 martie, moment în care se deschidea sezonul activităților agrare, pentru care se desfășurau ceremonii de fertilizare a ogoarelor, cu intenția augurală de a asigura prosperitatea și bunăstarea

întregului an. De aceea, sărbătorirea primăverii capătă o importanță semnificativă, având în vedere contextul augural și activitățile dominante în cadrul societăților agrare.

În ceea ce privește evoluția semnificației și a practicii Mărțișorului de-a lungul timpului, în cultura autohtonă celebrarea lui a devenit predominant simbolică, fiind transferată în mediul citadin, în care sensul nu numai că a fost estompat, ci a fost redus la o formă de relaționare între oameni, sub diferite pretexte. Cu toate acestea, oferirea mărțișorului ca dar de 1 martie rămâne o tradiție ale cărei semnificații își au originea în relația omului cu natura și se reflectă asupra modului de înțelegere a valențelor simbolice ale universului. Mărțișorul continuă să fie oferit, deși nu este confecționat manual chiar de cel care îl oferă, ca altădată. El continuă să fie primit cu sens și cu aprecierea cuvenită, deși modelele și materialele din care este confecționat s-au diversificat considerabil.

Aceste schimbări în modul de prezentare a lui nu îi anulează, sub nicio formă, simbolistica originală. Pentru cei care acordă importanță acestei tradiții, practica lui are efecte divinatorii ce asigură buna funcționare a lucrurilor. Împietirea celor două fire simbolizează echilibrul dintre bine și rău, frumos și urât, cald și rece. Cu alte cuvinte, firul de mărțișor amintește de o armonizare a contrariilor, nu într-o formulă oximoronică, ci mai degrabă ca o reconciliere a vieții cu moartea, a noului cu vechiul etc.

Nicoleta DANȚIȘ

Pentru mine sărbătoarea Mărțișorului semnifică venirea primăverii. Pot spune că încă din copilărie am avut multe amintiri frumoase legate de această sărbătoare.

Tradiția de a da mărțișoare și flori fetelor este din punctul meu de vedere un obicei foarte frumos, care aduce după sine bucurie și voie bună. Îmi aduc aminte cu drag că, atunci când eram copil, îi ofeream mamei mărțișoare și flori, iar asta o făcea fericită. Eu însămi eram încântată să primesc mărțișoare la școală, iar la rândul meu ofeream câte un mărțișor prietenelor mele. Amintiri mai puțin plăcute legate de această sărbătoare se referă la obligația de a face acele poze/magneți/insigne pentru mame, dar mai ales la cea de a contribui la nelipsitul „cadou” pentru educatoare sau învățătoare.

În copilărie am participat la târguri de 1 Martie, unde am confecționat mărțișoare și decorațiuni specifice. De-a lungul anilor am colecționat o serie de mărțișoare, iar la unele din acestea, care au pentru mine o mare încărcătură sentimentală, nu voi renunța niciodată.

Atunci când am crescut, am început să mă întreb de unde a apărut această sărbătoare, ce legende a inspirat și cum ar trebui de fapt să ne raportăm la ea. Mai întâi am căutat informații pe internet, unde am găsit foarte multe variante, rămânând oarecum nelămurită. Am întrebat-o apoi

pe mama despre legenda mărtișorului și am aflat o variantă care mi s-a părut foarte interesantă:

„Baba Dochia își pune cu cruzime nora la munci foarte grele. Astfel, în fiecare an pe data de întâi martie o trimitea pe fată să meargă la râu. Acolo trebuia să spele lâna albă până se va face neagră și pe cea neagră până se va face albă. Odată, Domnul Iisus Hristos a văzut-o pe fată cu mâinile sângerânde de la spălatul lânii în apa înghețată și a oprit-o. Impresionat de culoarea roșie a sângelui fetei în zăpada imaculată, a decis că de întâi martie se va purta acel șnur alb-roșu.”

Mai târziu, în liceu, am auzit de la profesoare și alte variante, dar toate aveau la bază faptul că șnurul alb-roșu reprezintă sângele vărsat în zăpadă. Atașat la un mic dar simbolic - un trifoi cu patru foi, un coșar sau o potcoavă semnificând norocul, o inimioară, o semilună sau o steluță semnificând iubirea, o floare, o pasăre sau o găză semnificând natura - șnurul alb-roșu e podoaba lunii martie.

Cea mai importantă semnificație a Mărtișorului mi se pare a fi marcarea sosirii primăverii și revenirii la viață a naturii, iar purtarea și oferirea acestuia e o dovadă de bucurie și de apropiere între oameni.

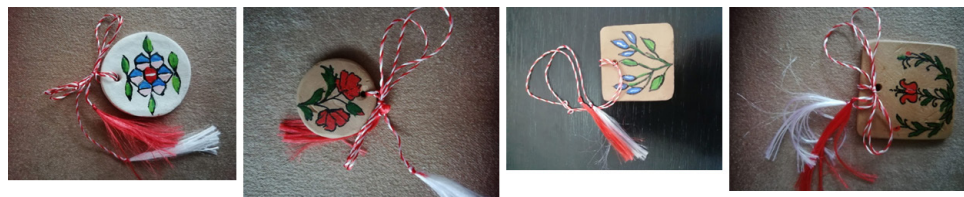
Mărtișorul este și va rămâne mereu în sufletul meu ca una din sărbătorile preferate, pentru că, în zilele lui, toată lumea devine mai darnică, mai bună și, din câte am observat eu, mai fericită.

Isabela Gabriela DUDĂU

Pentru mine, în copilărie, mărtișorul a însemnat felul în care spuneam: Bună dimineața primăvară! Era ziua pe care o așteptam foarte mult, deoarece nu îmi place iarna, și nici frigul iernii. Îmi plăcea să dăruiesc, dar și să primesc mărtișoare, deoarece le consider vestitori ai primăverii.

Am lucrat patru ani la Palatul Copiilor din Slobozia la Cercul de Pictură. Aici am avut ocazia să cunosc oameni deosebiți de la care am învățat cum să lucrez cu copii. Încă din luna februarie lucram cu copii mărtișoare pe diferite suporturi în funcție de vârstă și abilități. După ce trecea 1 Martie, copiii mă întrebau dacă mai putem realiza mărtișoare. Acolo am învățat eu și copii, că pentru a realiza un mărtișor este nevoie de multă răbdare, imaginație și bunătate.

De ce spun bunătate? Deoarece nu toți copiii aveau la dispoziție toate materialele necesare pentru realizarea mărtișoarelor. Dar toți copiii voiau să lucreze toate tipurile de mărtișoare, pe toate suporturile. Așa că trebuiau să se împrumute de la un coleg de ce avea nevoie și în același timp să ofere unui alt coleg ce are acesta nevoie. La început nu a fost ușor, dar copiii se adaptează foarte repede la exemplele oferite de cei din jurul lor. A fost de ajuns ca un singur copil să ofere altuia ce avea nevoie, că ceilalți i-au urmat exemplul. Am participat la diferite concursuri, iar mărtișoarele realizate de copii au fost premiate, răsplătind astfel și munca celor mici.

Acum lucrez la Muzeul Național al Agriculturii, unde împreună cu colegile realizăm mărtișoare pe diferite suporturi. La muzeu copiii vin să lucreze mărtișoare din diferite materiale. Eu am realizat mărtișoare pe suport ceramic.

Liliana IDRIS

La fel cum așteptam Crăciunul să mergem la colindat cu fetele și băieții din sat, chiar dacă uneori era ger sau ninge, sau Anul Nou să mâncăm portocalele așezate pe șifonier, așa așteptam ziua de 1 Martie. Cu aceeași nerăbdare așteptam și ziua Mărtișorului chiar dacă uneori era lapoviță, ninge sau era soare. Știam de la doamna învățătoare că este simbolul primăverii și odată cu el o să vină primăvara, și odată cu ea va

reveni la viață tot ce este mai frumos: pomi înfloriți, păsări, o mulțime de flori și copii veseli ce se vor juca pe străzile satului.

Mergeam să cumpărăm mărțișoare eu și sora mea, pentru al le dăruim doamnelor învățătoare, prietenelor și colegilor de clasă.

Ne-am fi dorit să le luăm pe toate acasă, dar nu puteam. Când ajungeam acasă aveam un întreg ritual: le înșiram pe pat și începeam să le alegem, le suciam și le învăteam pentru a ști cui le dăruim. Îmi aduc aminte de mărțișoarele care reprezentau coșarul sau trifoiul cu

patru foi, gărgărița sau o florică. A doua zi eram emoționată, deoarece trebuia să merg la doamna învățătoare să îi ofer primul mărțișor, apoi le dăruiam colegelor și prietenelor.

Când ajungeam acasă le desfăceam din piept și le număram să știm cine are cele mai multe, dar și cele mai frumoase. După ce le purtam, le păstram până vara când începea vacanța și le găseam întrebuințare la diferite costumații ce le confecționam păpușilor.

Peste ani, mărțișorul a rămas pentru mine tot un simbol al primăverii. Am realizat cu fiica mea cea mică mărțișoare dintr-o anume plastilină (Y Clay) care se solidifică după ce este modelată, pe care le-am dăruit prietenelor. Unul din ele este acest buchețel cu micșunele.

Nicoleta IDRIS

Mărțișorul reprezintă pentru mine simbolul primăverii, anotimp în care natura revine la viață după o lungă perioadă de stare latentă. Cele două culori simbolizează trecerea de la iarna friguroasă la primăvara călduroasă. Modul în care e înfășurat mărțișorul reprezintă fuziunea dintre cele două anotimpuri și starea meteorologică a lunii martie: zile posomorate cu ninsoare, dar și zile vesele cu soare.

Obiceiul presupune, în Muntenia, zona din care sunt, ca bărbatii și băieții să ofere fetelor și femeilor mărțișoare și ghiociei, reprezentative pentru începutul sezonului cald. Ba mai mult, tot aceștia trebuie să le și prindă, fiindcă asta ar aduce noroc.

Încă din copilărie, data de 1 Martie aducea cu sine o serie de superstiții. Una dintre ele este *obligativitatea* persoanelor de sex feminin de a purta toată luna un mărțișor în piept sau la mână, pentru a fi protejate de forțele nefaste care își reiau activitățile, după o perioadă în care au *hibernat*. Argintul trebuia purtat, de asemenea, deoarece avea capacitatea

să țină vrăjile și farmecele deoparte, care se *prindeau* de femei în această perioadă foarte repede.

Pe lângă acestea, îmi amintesc și de o serie de interdicții de ordin fonetic: nu era bine să pronunți denumiri ale unor animale sau insecte, că- rora oamenii le dădeau conotații negative, pentru că de ele ai fi avut parte tot anul. Astfel, specii precum șoareci, păienjeni, șerpi, viermi etc. intrau în categoria cuvintelor ce nu trebuiau menționate în această lună.

Baba Dochea influența și ea parcursul anului, iar de 1 Martie toată lumea trebuia să își aleagă *trei babe* între zilele 1-8 ale lunii, care erau asociate trecutului, prezentului și viitorului. Ultima *babă* era cea mai importantă, fiindcă dacă ziua aleasă era frumoasă, așa avea să fie tot anul.

Abordând acest subiect, realizez că principala mea grijă era să am câte un mărțișor pe fiecare haină pe care o purtam. Mai apoi, spre sfârșitul lunii, le adunam pe toate și le agățam într-un pom înflorit.

Astăzi constat cu nostalgie că trifoiul cu patru foi, potcoava, coșarul și alte simboluri despre care se crede că poartă noroc au fost înlocuite cu bijuterii foarte scumpe, dulciuri, buchete de flori sau brățări al căror șnur este în totalitate roșu.

Cu supărare realizez că am uitat să îmi aleg și *babele*, dar măcar brățara de la mână are culorile de odinioară...

Florina Cristina ILINCA

Mărțișorul este prin definiție un șnur de ițe împletite, de culoare roșu și alb ce reprezintă puritate și fertilitate, ce se oferă fetelor și femeilor odată cu venirea primăverii. Acesta este dăruit ca simbol de iubire și respect la începutul lunii martie. De-a lungul generațiilor, *mărțișorul* a avut adaptări specifice vremurilor, adăugându-se firului elemente decorative, broșe, mărgeli și chiar elemente ce nu pot fi purtate pe corp.

Pentru mine, în Constanța, mărțișorul era o formă de iubire către mama, deoarece ei îi ofeream florile și mărțișorul fără obligativitate. Mi-a fost explicat că acesta ar fi un simbol al primăverii și feminității, iar în cadrul familiei mele nu exista să nu primim mărțișor sau flori. Cel puțin din partea familiei tatălui meu se ofereau chiar mărțișoare suflate cu aur. Mi se atrăgea atenția că trebuie să cumpăr mărțișor pentru rude.

În primii ani de școală generală, I-VIII, am primit de la băieții din clasă mărțișor, iar învățătoarei și profesoarelor le cumpăram, pe lângă mărțișor, și flori, cadouri. Se țineau ședințe foto pentru 8 Martie pentru mama, de Ziua femeii. Abia așteptam să facem poze și să le oferim mamelor drept cadou, încă le am și acum în albumul de poze. Uitându-mă înapoi, îmi dau seama cât de costisitoare era pentru părinții noștri aceea perioadă, cadoul dirigintei de cele mai multe ori fiind extrem de pompos. Îmi amintesc de răutatea băieților ce dădeau mărțișoarele doar fetelor pe care le plăceau, era dureros să nu primim și să fim marginalizate.

Ce-mi amintesc din școala generală este că ne legam șnurul de la măștișor la mâna stângă, trebuia legat de un băiat și îl țineam la mână toată luna martie. La sfârșitul lunii legam acest șnur la ramurile unui pom fructifer.

În anii de liceu băieții au încetat să ne mai aducă măștișoare sau flori, însă fetele făceau schimb de măștișoare cumpărate din piață ca semn de prietenie și iubire. Le purtam în piept atunci și mai erau la modă brățările. Profesoarele îi întrebau dacă au cumpărat fetelor din clasă măștișoare, iar răspunsul acestora era de cele mai multe ori foarte urât la adresa fetelor din clasă. Realizez acum că preferau ca de banii aceia să facă altceva, măștișoarele erau și încă sunt destul de scumpe, iar clasa noastră era majoritară de fete.

Mamei mele i-am cumpărat de cele mai multe ori flori, serviciul ei cu uniformă nepermițându-i să îl poarte la muncă, însă în afara serviciului a purtat cel puțin șnurul de măștișor la piept. În perioada în care am fost plecată în afara țării, am primit măștișor și urări de la colegile bulgăroaice, abia atunci am aflat că acest element cultural îl împărtășim și cu alte țări.

În ultimii ani de zile, fiind implicată în proiecte de conservare a culturii românești dobrogene, am început să împletesc fir roșu cu alb de lână și să leg o monedă de un ban acestuia. Tata mă ajută cu găuritul monezii cu bormașina și cumva e o tradiție de familie să mă ajute în procesul de a face aceste măștișoare. Eu le ofer tuturor femeilor cu care iau contact ca semn al culturii noastre și ca semn de primăvară. Am ales forma arhaică a măștișorului ca formă autentică, contrar măștișoarelor găsite pe piață. Mama poartă mereu la mână măștișorul făcut de mine și se laudă că este făcut de mine, fiind foarte mândră de munca pe care o depun în proiectele la care lucrez.

Tata îmi oferă flori, fără fir de măștișor, însă mereu îmi spune că sunt flori de măștișor. El a crescut astfel și a avut două surori mai mari care l-au învățat să ducă mai departe acest obicei. Nu mai primesc măștișoare ca-n copilărie, însă am fost surprinsă acum doi ani, înainte de a intra în pandemie, când am primit din partea a doi colegi flori și măștișor.

Pentru mine măștișorul reprezintă un simbol cultural împărtășit și cu alte țări vecine și el trebuie dus mai departe, în ciuda stereotipurilor negative căpătate în timpul școlii și a celor care se folosesc de el pentru a face bani. Rămâne ca un ecou al trecutului, o legătură cu familia ce nu mai este alături de noi, prietenii legate în liceu și chiar o nostalgie. Ce este frumos și din inimă trebuie dus mai departe și generațiilor viitoare. Ce este frumos să nu piară!

Simona-Elena ION (NICULESCU)

Într-o încercare timidă de a defini măștișorul, trebuie să spun că involuntar asociez acest obicei cu perioada copilăriei și cu primii ani de școală. Întâi martie a marcat întotdeauna debutul primăverii, evadarea din timpul profan și pătrunderea în zona sacralului. Un sacru în care, indiferent de vremea de afară, de faptul că poate aveam două ore de matematică și multe teme, ne bucuram că puteam să dăruim și să primim. Însă cel mai frumos aspect, pe care îl conștientizez abia acum, este faptul că toți copiii, indiferent de grupul etnic din care făceau parte, ofereau măștișoare colegelor, învățătoarelor și profesoarelor. Pentru fete, ziua de întâi Martie se transforma într-o competiție înverșunată: cine primește cele mai multe măștișoare, de la cine și cum arată ele. Bineînțeles, cele mai norocoase primeau un trifoil cu patru foi, o potcoavă, un coșar sau o inimă, un ghiocel ori o rândunică. Păstram măștișoarele de la an la an, ascunse bine într-un dulap, de unde le mai scoteam în timpul anului doar să le admir.

Perceput ca un dar simbolic, măștișorul este astăzi oferit împreună cu urări de fericire și de sănătate. Constat o desacralizare a obiceiului: în prezent, măștișorul marchează în mod special statutul social al celui care dăruiește și al celui care primește. De la șnurul alb și roșu în care se împleteau bucuriile și durerile femeilor de odinioară, măștișorul a suferit numeroase transformări: în primul rând, a căpătat o amuletă - flori, personaje din legende și din viața cotidiană, animale sălbatice și domestice - lipsită uneori de semnificații, ba chiar a fost înlocuit cu diverse alte obiecte și a devenit un simbol pentru momentele-cheie din viață: obiecte vestimen-

Sursa imaginii: Arhiva de Imagine MȚR.

tare, parfumuri, flori, mobilă de bucătărie, prețuri reduse și promoții, felicitări online - postate pe rețelele de socializare, venirea primului copil, obținerea permisului de conducere etc.

În perioada copilăriei mele, mărțișorul era purtat cu mândrie la mână, pe piept sau la reverul hainei timp de nouă zile, după care era oferit mai departe unei crenguțe de pom înflorit, ca într-un schimb simbolic, pentru îmbunarea vremurilor viitoare, căci toți copiii știau: anul va fi îmbelșugat pe cât de frumos/roditor va fi pomul ales de ei. Acest șnur împletit, purtător al unei identități, avea deci și rol de protecție. Însă cel mai clar marcat atribut al său era acela de a transfera autoritatea rituală de la masculin spre feminin, de a pune în valoare femininul, forța creatoare, purtătoare și dătătoare de viață. Nu întâmplător martie este „luna femeii”. În duelul dintre iarnă și primăvară, dintre încremenire și impuls, mărțișorul simboliza viața, reînnoirea timpului, sacrificiul făcut pentru a dăru.

Adelina-Elena IOSIF (DOROBANȚU)

Mărțișorul este unul dintre semnele care anunță sosirea primăverii. Dacă ar fi să dăm o definiție am spune că mărțișorul este un obiect format din două fire împletite și colorate în alb și roșu. Acesta anunță începutul primăverii și este asociat fertilității datorită culorilor sale, alb și roșu.

Bunica mea îmi povestea că demult mărțișorul era compus din culorile alb și negru, aceste culori semnificând viața și moartea, noaptea și ziua, binele și răul ș.a.m.d.

În vremea Imperiului Roman, Anul Nou începea la data de *1 Martie*, numele acestei luni din an provine de la Zeul Marte care nu era doar zeul războiului, ci și a fertilității și al virilității. De la acest nume derivă și numele de mărțișor pe care îl putem privi ca un diminutiv al cuvântului de proveniență.

În comunitățile românești, dar și în toate comunitățile din sud-estul Europei încă se păstrează obiceiul mărțișorului care, în paralel cu ghioce-lul, prevestește bucuria venirii primăverii. În satele românești *Mărțișorul* se poartă în piept din data de *1 Martie*, dată care marchează prima zi de primăvară, până în data de 8 martie.

În zona Clujului, la *1 Martie*, fetele oferă băieților mărțișoare, urmând ca de 8 Martie băieții să le ofere fetelor câte o floare sau dulciuri. Acest obicei se practică încă în satele din această zonă, dar tinde spre dispariție odată cu schimbarea vremurilor și aspirațiile tinerilor spre noile obiceiuri adoptate de către aceștia din surse externe.

Îmi amintesc cu drag de anii copilăriei când așteptam cu multă emoție ziua de *1 martie*. În acea zi, conform tradiției, renunțam la încălțăminte de iarnă și încălțam pantofi noi. Era o tradiție ca fetele și băieții să poarte încălțăminte nouă de 1 martie.

De asemenea, îmi amintesc cu drag că în ziua de *1 Martie* mama îmi împletea cozile lungi, iar la baza lor îmi pune funde mari albe sau roșii. Acestea mi le confecționa chiar dumneai, din voal cumpărat la metru pe care îl așeza pe masă, apoi lua o sticlă tip liniar din vitrina de la mobila Bistrița pe care o așeza sub material. Cu o lumânare plimba flacăra pe sub sticlă, astfel obținea panglici late din care mai apoi confecționa fundele. Cu o seară înainte îmi coseam mărțișorul adus de tata de la oraș pe jersey sau bluza pe care o purtam a doua zi. Începând de pe la 5-6 ani fiecare fată știa să coasă. Era mare rușine pentru o fată „să nu știe să țână acul în mână”, spunea bunica mea. Mărțișoarele de pe vremea copilăriei mele erau cu o potcoavă, coșar, trifoi cu patru foi, scară, ghiocei și inimioare. Semnificațiile acestora sunt ușor de intuit, cum ar fi aducătoare de noroc, primăvară și iubire. Aceste sentimente erau foarte importante tocmai de aceea se respectau, simbolisticile acestora nefind risipite prin prezența diferitelor figurine din vremurile prezente care, de multe ori, nu mai semnifică... nimic.

O amintire pe care o păstrez mereu este aceea că în diminețile de martie mă opream și miroseam mugurii copacilor în drum spre școală. Mai

târziu, venind la studii la oraș, în diminețile de primăvară făceam același lucru, uneori chiar dacă vedeam că unii trecători mă privesc ciudat... Acum pot să spun că am proprii mei pomi. Îi îngrijesc, îi privesc și îi miros de câte ori doresc. Am și brazi pe care simt nevoia să-i îmbrățișez..., iar altele le cânt... Asta simt de mult fără să fi știut ceva.... Nu de mult am citit în niște studii realizate de către un grup de medici americani, că îmbrățișarea copacilor primăvara, înmprospătează și revitalizează corpul uman. Toate aceste trăiri le asimilez *mărțișorului*, prin mirosul mugurilor și al ghiocelor dăunători de putere și energie, prin suc de urzici consumat două săptămâni care, după cum spunea bunica „schimbă sângele”, prin îmbrățișarea copacilor, iar la toate acestea se adaugă cântatul cucului și al păsărilor, conturând atât de frumos zilele și serile de primăvară.

Adriana Emilia IRIMIEȘ

Există o părere conform căreia doza elementului folcloric dintr-un obiect, locuință, dintr-un decor, amplasament sau din straietele cuiva este suficientă să dea marca naționalului, a apartenenței la o zonă, semnificând astfel în direcția unei conduite civice sau patriotice. În această privință, o îndeletnicire străveche ce încorporează măiestrie și simț artistic este chiar *mărțișorul*. Cu siguranță că *mărțișorul* nu este un simplu obiect ce se dăruiește de 1 martie, ci indiferent de formă ar îmbrăca, în el stau încorporate străfulgerări nebănuite de poezie, de artă și filosofie. Când spun *mărțișor*, mă gândesc doar la obiecte lucrate în totalitate manual, migălite cu dragoste și pricepere de românele noastre.

Mărțișorul este o comoară folclorică, mai ales în contextul istoric actual, când tehnologia rapidă și globalizarea lasă în urmă, de multe ori definitiv abandonate, elemente și valori care ne-au construit, în secole de existență, specificul național.

Dincolo de istorie, de origine, de memorie, de derulare a actului creator stau secole de existență, experiență de viață și de cunoaștere, discernământ artistic, elevație morală și un neîntrecut dar de a interpreta și asimila filosofic viața. Cei care iau parte la realizarea unui *mărțișor* ar trebui să fie nu numai conștienți, ci și demni de valoarea lui și de semnificația lui.

Cătălina JIANU

Înainte de abordarea propriu-zisă a temei privind „*mărțișorul*”, se impune a face precizarea că tema *mărțișorului* în sine reprezintă o subiect vast și profund, iar eu, cu siguranță, nu aș putea să o abordez în totalitatea ei și nici nu aș avea cum, însă ceea ce-mi propun este să pot exprima și prezenta, pe baza cunoștințelor dobândite la curs și a informațiilor din bibliografie ceea ce consider eu a fi esențial, referitor, bineînțeles, la *mărțișor*, dar voi încerca să descriu și amintirile, impresiile, trăirile, senzațiile mele legate de *mărțișor*.

În demersul meu mă voi folosi de notițele de la curs, de lucrările din bibliografia recomandată, de alte lucrări care abordează și această temă, de anumite surse din mediul online (pe care le voi indica, desigur), precum și de fotografii din arhiva personală.

În DEX, *mărțișorul* este definit astfel:

MĂRȚIȘÓR, (1) *mărțișoare*, s. n., (3, 4) *mărțișori*, s. m. 1. S. n. Mic obiect de podoabă legat de un fir împletit, roșu cu alb, care se oferă în dar ca semn al sosirii primăverii, mai ales femeilor și fetelor, la 1 martie; marț2. 2. S. m. (Pop.) Martie. 3. S. m. Plantă erbacee din familia rozaceelor, cu frunzele crestate adânc și cu flori galbene (*Geum montanum*). 4. S. m. (Bot., reg.) Ament (de salcie, de răchită etc.). – **Marț2** + suf. -*isor*⁵.

Mărțișorul reprezintă un element de patrimoniu cultural imaterial, înscris de UNESCO, în anul 2017, în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității în urma candidaturii unui dosar multinațional (Cultural Practices Associated to the 1st of March - România, Bulgaria, Macedonia, Republica Moldova).

Mărțișorul este un vechi obicei cu caracter lunar și feminin, răspândit pe tot teritoriul României, dar practicat și în alte zone sud-est europene. Inițial, șnurul împletit, un fir roșu și unul alb, era confecționat de femei și oferit în familie și în comunitate, dăruit în principal persoanelor de sex feminin.

În actualitate, *mărțișorul* este dăruit atât copiilor, cât și adulților pentru a fi sănătoși, este dăruit de băieți fetelor pentru a fi frumoase și dragăstoase, de bărbați femeilor, de copii mamelor, bunicilor, rudelor, de fete și de femei altor fete și femei. În unele zone din Moldova și Transilvania, *mărțișorul* este dăruit și bărbaților.

Mărțișorul este întâlnit și sub numele de: Marțul, Mărțugul, Mărțigușul. *Mărțișorul* tradițional este o amuletă alcătuită dintr-un bănuț de ar-

⁵ <https://dexonline.ro/definitie/m%C4%83r%C8%9Bi%C8%99or>

gint, prin care trece șnurul ale cărui culori simbolizează: albul - puritatea începutului, roșul - atribut al vitalității, al sănătății, al frumuseții, al iubirii, dar și victoria soarelui asupra frigului, care marchează renașterea naturii. Mărțișorul se poartă la mâna stângă sau în piept, aproape întreaga lună martie, după care se leagă de ramura înmugurită a unui pom roditor. Dacă pomul nu rodește în acel an, e semn rău. De asemenea, mărțișorul poate fi purtat până la sosirea berzelor când se spune: „Na-ți negrețile și dă-mi albețele!”.

Mărțișorul, în credința populară, are o funcție magică, protectoare într-un prag temporal important - primăvara și o funcție festivă, care marchează o dată importantă din calendarul popular, căci el este supranumit Cap de primăvară. Mărțișorul se prindea în coarnele animalelor sau la intrările în gospodărie, în casă sau în grajd, în credința că poate asigura sănătatea în anul ce urma.

Astăzi semnificațiile principale ale Mărțișorului sunt de natură simbolică. Amuleta însoțitoare a șnurului particularizează mesajul simbolic și alegoric al mărțișorului: floarea simbolizează frumusețea, coșarul și potcoava sunt purtătoare de noroc, iar fluturele, gingășia. Păstrarea și transmiterea obiceiului de a dăru și primi acest simbol al sosirii primăverii este încurajată prin învățare informală, în cadrul familiei, în ateliere de creație, în cercuri și programe școlare.

Încă din copilărie am iubit mărțișorul, abia așteptam 1 Martie, să primesc și să dăruiesc mărțișoare. Primeam mărțișoare de la tata, de la mama, de la bunica, de la unchi și mătuși, de la prietene și colegi și, la rândul meu, ofeream cu inima deschisă mărțișoare mamei, bunicii, mătușii, doamnelor profesoare, prietenelor și colegelor. Purtam mărțișorul toată luna martie, ceea ce fac și astăzi. De la bunica am învățat că mărțișorul trebuie purtat toată luna martie, apoi trebuie agățat într-un pom fructifer. Se zice că, dacă pomul rodește, vei avea un an bun și plin de realizări.

Dintre mărțișoarele primite de-a lungul anilor, este unul pe care de 10 ani îl port în fiecare lună martie. Mărțișorul nu mai este ca atunci când era nou, dar el are o semnificație aparte pentru mine, mi-a fost dăruit de soțul meu care acum nu mai este pe această lume. Îmi aduc aminte cu câtă bucurie mi l-a oferit, deoarece știa că mă va amuza, fiindcă înfățișează un piscoi, iar mie-mi plac pisicile.

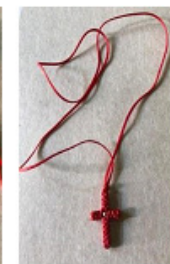
Despre mărțișor am și o amintire nu tocmai plăcută și inedită, cred eu, petrecută cu ceva vreme în urmă, când m-am înscris la un curs de limbă străină. Cursul era frecventat de diferite persoane, printre care și un student în ultimul an, la arhitectură. Cu puțin timp înainte de 1 Martie, acesta a venit în sala de curs cu o pungă plină de mărțișoare și s-a prezentat în fața fiecărei fete, fără niciun fel de excepție. Și-a început incursiunea din spatele clasei către fața clasei; eu stăteam în prima bancă, astfel încât am putut vedea și auzi tot. Colegul trecea pe la fiecare fată, o îmbia să-și aleagă un mărțișor, apoi îi spunea că el le-a făcut, îi spunea cât costă și că așteaptă să i se dea banii pentru mărțișorul ales. Când mi-a venit și mie rândul să fiu îmbiată să-mi aleg un mărțișor, am răspuns politicos, că

Mărțișorul cu piscoiul.

Mărțișorul cu 5 bănuți de argint, cumpărat de mine anul acesta de la MNȚR și purtat la mâna stângă și cireșul din grădină în care am agățat șnurul de mărțișor pe care l-am purtat la gât.

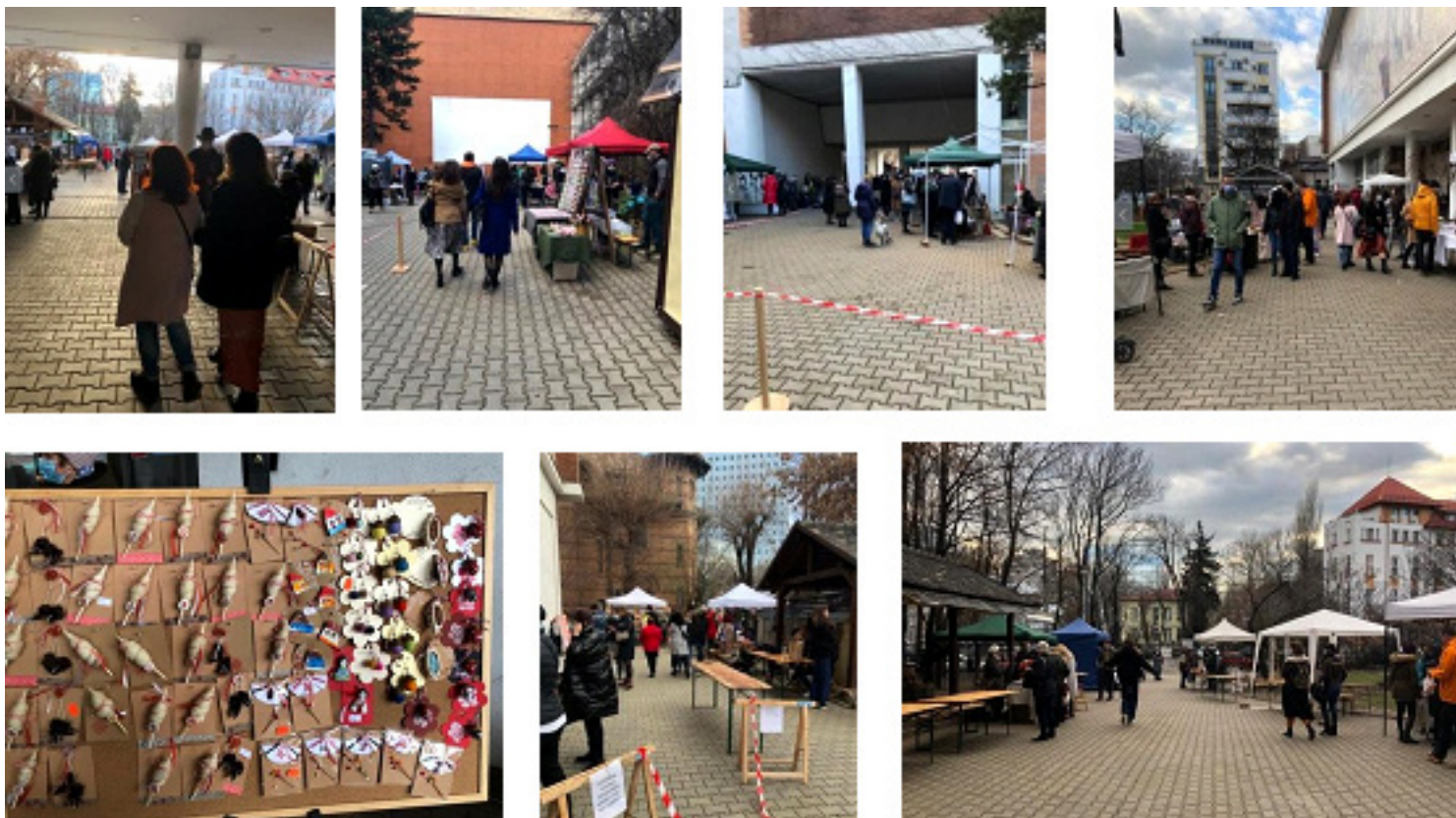

Mărțișoare primite anul acesta.

Mărțișoarele mele.

Imagini de la MNȚR - martie 2021 - când am vizitat Târgul de mărțișor, foto Ruxandra Marinescu.

sunt foarte frumoase, dar că eu deja am cumpărat mărțișoarele pe care intenționez să le dăruiesc.

Mărțișorul a fost, este și va rămâne una dintre cele mai frumoase tradiții populare românești.

Ruxandra MARINESCU

Mărțișorul. Ce este? Conform Inventarului național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial (National Inventory of Active Intangible Cultural Heritage Elements):

„Tradiția de început de primăvară, transmisă încă din Antichitate, de a confecționa și a purta un șnur împletit din două fire de lână, bumbac sau mătase, unul alb și unul roșu, este caracteristică practicilor culturale asociate zilei de 1 martie. Acest șnur, numit în România «mărțișor», era făcut de femei și dăruit membrilor comunității, care-l purtau începând cu 1 martie, la gât, la încheietura mâinii, la gleznă, încins peste pântec sau, mai târziu, prins cu un ac în piept. Perioada de purtare varia de la 2-3 zile la câteva săptămâni, în funcție de zonă.”

Comercializarea tradiției

Ziua de 1 martie, sărbătorită prin mărțișor, vestitorul primăverii, a avut o creștere în sectorul comercial în ultimul deceniu. Ca Valentine's Day, versiunea pur comercială a Dragobetelor, Mărțișorul s-a îndepărtat de tradiție și a ajuns să fie „înlocuit” de o versiune diluată a tradiției de care au profitat comercianții.

Tradițional, mărțișorul era dăruit celor dragi și era, în cele mai multe cazuri, lucrat manual. Avea un scop simbolic și era un mic dar, fizic și metaforic. Lucrul manual, timpul depus în realizarea mărțișorului făceau parte din magia lui și se adăugau la darul dat. O mare parte din mărțișoarele din ziua de azi sunt produse en-gros. Am deviat de la standardul tradițional pentru a crește profiturile și a diminua efortul depus în producție.

În mediul urban

Conform Inventarului național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial (National Inventory of Active Intangible Cultural Heritage Elements):

„În mediul urban, Mărțișorul a suferit transformări semnificative, sub influența culturilor media și de consum. Șnurul alb-roșu a început să fie confecționat din mătase, la scară industrială și i s-au adăugat mici pan-

dative din materiale diverse (metal, lemn, sticlă, textile etc.), fiind dăruit în principal persoanelor de sex feminin”.

Modernizarea comerțului

Comercializarea măștișoarelor s-a modernizat odată cu apariția și simplificarea platformelor de comerț online. În prezent oricine poate porni un magazin online prin care să vândă orice.

Măștișorul ca bijuterie

Unele magazine au elevat cumpărarea măștișorului la nivelul cumpărării de bijuterii. Un stil de brățară din șnur roșu cu o mică tăbliță decorativă au devenit un cadou comun de măștișor. Șnurul roșu pretinde a înlocui șnurul tradițional împletit roșu cu alb, iar plăcuța reprezintă măștișorul. Magazinele de bijuterii rulează campanii în perioada sărbătorilor de 1 martie cu scopul de a satisface piața cumpărătorului care vrea să impresioneze cu ocazia acestor sărbători.

Măștișoare en-gros

Și comercializarea de măștișoare cumpărate en-gros cu scop de a fi vândute la bucată, fie în târguri sau în magazine, devine din ce în ce mai ușoară prin apariția online a angrosiștilor dedicați acestor daruri simbolice. Website-urile vând pachete de 100 de broșe sau brățări împachetate individual așezate într-un display convenabil pentru plasarea lângă casa de marcat a oricărui magazin. Un astfel de website este MagazinuldeMăștișoare.ro.

Categorii de măștișoare disponibile online

Prin comercializarea în masă a măștișorului, devierile de la natura tradițională a acestuia a dat naștere la multiple subcategorii ale „noului măștișor”. Aceste pot fi găsite on-line, pregătite să satisfacă nevoile exacte ale cumpărătorilor.

Protejarea măștișorului

Măștișorul nu este lasat de izbeliște să supraviețuiască singur.

Măsurile de salvagardare/protejare preconizate în Inventarul național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial (National Inventory of Active Intangible Cultural Heritage Elements) includ: dezvoltarea, în continuare, a cadrului legislativ ce poate facilita salvagardarea elementului; modernizarea arhivelor naționale de folclor și etnologie cu privire la element; continuarea anchetelor de teren pentru actualizarea informației cu privire la element; stimularea tinerilor în vederea derulării unor proiecte culturale ce vizează salvagardarea elementului; promovarea elementului prin realizarea unor manifestări științifice de profil, a unor întâlniri între experți, membrii comunităților și operatori media, pe tema salvagardării elementului și prin publicarea unor studii despre element în mai multe limbi de circulație.

Măsuri existente/Cadru legislativ

Prin Ordinul de Ministru nr. 2436/8.07.2008 se aprobă Programul național de salvagardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial, iar prin Ordinul de Ministru nr. 2491/27.11.2009, Regulamentul de acordare a titlului de Tezaur Uman Viu. Comisia Națională

pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, subordonată Ministerului Culturii, a realizat primul volum al Repertoriului Patrimoniului Cultural Imaterial din România, publicat în ediție bilingvă, română-franceză, în 2009, reeditat în 2012 și cuprinzând referiri la Măștișor (vezi cap. Sărbători, obiceiuri și ritualuri).

Contribuția instituțiilor

Transmiterea elementului este încurajată prin învățare informală, în cadrul familiei, vecinătății sau atelierului creatorului, dar și prin cercuri școlare sau programe de pedagogie muzeală, cum ar fi atelierele interactive pentru copii organizate de Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”. Acțiuni de identificare, documentare și cercetare a elementului au fost derulate în special de Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, în perioada 1963-2022. Cercetările s-au realizat pe teren și au dus la implicarea directă a membrilor comunităților reprezentative în identificarea și documentarea elementului. Din anul 2008, studenții la Etnologie de la Facultatea de Litere, Universitatea din București, au participat la un proiect de cercetare dedicat practicilor culturale asociate începutului primăverii în București, în urma căruia s-a realizat o sesiune de comunicări la care au luat parte și câțiva creatori de măștișoare. Conservarea și protejarea elementului este realizată prin proiecte ale instituțiilor de cultură, care pun accent pe menținerea aspectelor tradiționale ale acestuia. Un bun exemplu este Târgul măștișorului de la Muzeul Național al Țăranului Român, unde au acces, pentru a vinde, doar creatorii care respectă principalele caracteristici morfofuncționale ale elementului.

Contribuția organizațiilor nonguvernamentale

Asociația folcloriștilor, Asociația de Științe Etnologice din România (ASER), precum și Fundația Culturală „Mușata Armână” au derulat activități ce au dus la o mai bună cunoaștere a elementului și a necesităților de salvagardare a acestuia. Printre aceste activități, menționăm: realizarea unor cercetări de teren, finalizate cu înregistrări ale elementului in situ și în timp real; diseminarea rezultatelor cercetărilor etnologice de teren, prin comunicări științifice susținute la manifestări naționale; colaborarea cu experți din domeniul patrimoniului cultural imaterial pentru identificarea constantelor și a trăsăturilor dinamice ale elementului.

Contribuția comunităților și a indivizilor

Membri ai comunităților reprezentative colaborează cu experții, în cadrul cercetărilor de teren, facilitând culegerea, notarea și înregistrarea informației. De asemenea, ei participă la training-uri organizate de factorii locali de cultură, cu scop de a identifica principalele probleme cu care se confruntă viabilitatea elementului. Promovarea și consolidarea elementului este asigurată de organizarea, pe plan local sau regional, a numeroase expoziții de măștișoare, cum ar fi expoziția „Măștișorul la români - simbol și mesaj”, organizată de Muzeul de Artă Populară Constanța sau expoziția dedicată, organizată de Primăria comunei Heleșteni, jud. Iași. Primăria Municipiului București, precum și alte primării din România

alocă anual fonduri și resurse pentru a asigura buna desfășurare a practicilor culturale asociate zilei de 1 martie. De asemenea, deținătorii de colecții particulare contribuie la protejarea diversității și dinamicii istorice a măștișoarelor.

Măștișorul pendulează, se pare, între vechi și nou. Ca multe elemente de folclor este nevoit să-și găsească locul în lumea modernă. Un lucru se poate vedea în schimb - măștișorul nu va dispărea.

Irina PREDA

Primele amintiri legate de măștișor sunt asociate perioadei școlare. Pentru copila de atunci, *măștișorul* reprezenta o „zi altfel”. Așteptam încolonați pe două rânduri să oferim măștișorul doamnei învățătoare, repetând în gând ceea ce mama mă învățase de acasă: „Cu ocazia zilei de 1 Martie vă doresc «La mulți ani!» și să aveți o primăvară frumoasă. V-am adus un buchet de flori însoțit de tradiționalul măștișor”. Nu eram însă singura, mai toți copiii repetau mișcând ușor buzele. În cei patru ani petrecuți alături de doamna învățătoare nu cred că a fost vreunul în care să reușesc să spun cele două-trei propoziții învățate de acasă fără a amesteca cuvintele, fără a împrumuta alte cuvinte neînțelese de la colegi sau fără să omit un cuvânt sau altul. Admir răbdarea, zâmbetul încurajator și îi mulțumesc doamnei Cătrună pentru amintirile legate de acele zile.

Ziua de 1 Martie era mereu la fel: schimburi de măștișoare între colege și prietene, chicoteli și obraji înroșiți când vreun coleg își făcea curaj să ne ofere măștișorul - inimioară, alegerea colegului care să lege șnurul alb-roșu la încheietura mâinii. Întotdeauna doamna învățătoare ne povestea despre semnificația măștișorului, apoi cântam cântece de primăvară în timp ce lucram manual un măștișor pentru mame.

Deși am păstrat bucuria sosirii primăverii, de-a lungul timpului persoanele cărora le ofer măștișorul sunt din ce în ce mai puține (familie sau prietene foarte apropiate cu care mă întâlnesc în ziua respectivă). De primit, primesc - de la soț și copii. Pe băieții mei i-am învățat să ofere măștișoare și acum, cât sunt mici o fac cu drag. Sper să simtă și ei aceeași bucurie și emoție pe care o simțea copilul din mine acum câțiva ani, să asocieze măștișorul atât cu un nou început, cu trezirea la viață a naturii, cât și cu bucuria de a dăru.

Raluca Mihaela MARIN (SCARLAT)

Recunosc că această practică/sărbătoare vine pentru mine la pachet cu multe sentimente contradictorii. De ce spun asta?

Fac parte dintre acei copii terorizați de tot ceea ce însemna măștișorul din punct de vedere cultural, social, dar și financiar pe vremea când eram în clasele primare sau în gimnaziu. La liceu, Slavă Domnului, lucrurile erau mult diferite și nu de amploarea celor din anii precedenți.

În primul rând, nu îmi amintesc ca părinții sau bunicii mei să fi sărbătorit acest moment în familie. Nu purta nimeni măștișor acasă, doar când mergeau în oraș sau la muncă. Eu purtam, evident, la școală. Așadar, măștișorul era pentru mine o sărbătoare mai degrabă socială. Cred că era singura sărbătoare de acest fel.

Datorită acestui caracter strict social, presiunea era foarte mare. Spun asta pentru că și eu, și colegii mei, trebuia să facem față cumva cât mai bine acestei „datorii”. Așadar, efortul financiar era considerabil pentru un copil de vârsta mea. Într-o oarecare măsură, pot să spun că era doar al meu, adică părinții mei nu reușeau în fiecare an să aloce sumele necesare acoperirii obligațiilor, așadar trebuia să le acopăr eu din modesta mea sumă de bani de mâncare la școală. Câte zile nu am făcut foamea doar pentru a nu fi mai prejos decât ceilalți... numai eu știu... Iar 1 martie era doar începutul... Mai venea și 8 martie...

Cele mai dure conflicte cu ai mei din acea perioadă erau din pricina cadourilor și fotografiilor care se făceau cu această ocazie în loc de măștișor... Toată tevatura începea cu mult înainte de 1 martie și se termina de abia după 8, când ne bucuram că am scăpat și anul acesta...

Pur și simplu ne „obligau” prin presiune („nu se poate să nu faci...”, „ești singura din clasă care nu face asta...” etc.). Am cedat. Prin urmare, am fost nevoită să merg acasă să îi cer mamei bani pentru acea fotografie... Nu a fost simplu deloc. M-a certat că nu am prevenit-o din timp. Problema era că nu am avut cum să o fac. Te trezeai cu fotograficul în clasă. Făceai în ziua respectivă, bine. Dacă nu, nu mai venea. Îmi amintesc că într-un an i-am promis mamei mele că nu voi mai ceda presiunilor de a face vreo fotografie cu acea ocazie. Așa am făcut. Am fost singura din clasă fără poză atunci. Tot nu m-am simțit mai bine, dar măcar nu trebuia să mai cer nimănui bani pentru a o achita. Era și acesta un câștig.

Am și amintiri plăcute legate de ziua de 1 martie. În primul rând, mă bucuram enorm că venea primăvara. Încă o mai fac. Florile mă atrăgeau cel mai tare. Îmi aduc aminte că întreg orașul era cuprins de o forfotă și de un entuziasm aparte. Îmi plăcea să mă plimb printre tarabele cu măștișoare și să îmi imaginez că le am pe toate. Ce copil eram...

Măștișoarele de azi sunt de altă natură pentru mine. Sunt alte bucurii simple. Cu toate acestea, primesc în fiecare an un măștișor de la tatăl meu. Este un fel de tradiție a noastră. Sentimentul pe care îl am e același ca în copilărie: 1 martie e un nou început!

Adriana MELINTE

////////////////////

Ce reprezintă pentru mine mărtișorul ? Un cuvânt atât de mărunț, dar foarte însemnat, plin de încărcătură emoțională, în ceea ce mă privește.

Mi-aduc aminte cât de nerăbdătoare eram să vină primăvara cât mai repede, dar mai ales ziua de *1 Martie*.

În Bucovina, în județul Suceava, fetele dăruiesc mărtișoare băieților. Pe perioada școlii, la începutul lunii martie, îmi pregăteam o listă cu numele băieților cărora trebuia să le dăruiesc un mărtișor, urmând ca mai apoi, ajungând acasă, mama să mă întrebe dacă nu am omis vreun coleg. Era o mândrie pentru fiecare fată, o concurență între noi, care era vizibilă pe 8 Martie, când era rândul băieților să ofere fetelor cadouri simbolice, dar nu mărtișoare, iar noi, le numărăm de față cu colegele.

Tot în Bucovina, vorbind cu străbunica, mai demult, îmi spunea că, după război, din cauză că materialele erau greu de găsit, mărtișorul era confecționat din fire de lână, vopsite din plante naturale, ca de exemplu sunătoarea, coaja de ceapă.

Îmi aduc aminte că, în clasa a 8-a, când am pornit și pe acest drum frumos al cusutului cu mărgelile, mi-am propus să îmi realizez mărtișoarele manual... m-am apucat de cusut toate simbolurile care vestesc primăvara, dar nu am uitat și de simbolurile prezente pe cămășile populare de Bucovina: coarnele de berbec, ochiul, romburile, motive zoomorfe, fitomorfe.

Personal, mă simțeam superioară și împlinită față de celelalte colege, deoarece, dăruindu-le acest tip de mărtișor și profesorilor, aceștia la rândul lor, îl purtau cu mândrie, mai ales pentru că era cusut manual. Ulterior s-a desfășurat și un mic curs, în cadrul căruia eu eram, să zicem, invitatul special, cea care îi învăța pe copii să coasă cu mărgelile mărtișoare. Bineînțeles că și mărtișoarele pe care părinții mi le aduceau acasă (ei fiind învățători), nu treceau neobservate de mine, le analizeam și mi le păstram pe cele mai frumoase. În liceu, am desfășurat, împreună cu colectivul clasei, format din 31 de fete și un singur băiat, un proiect, intitulat „Dăruind, readucem zâmbete”, iar tot ceea ce trebuia să facem era să împărțim câte un mărtișor fiecărei persoane care ne apărea în cale. Bucuria, mai ales a celor vârstnici, era sinceră și profundă, ochii le erau scunfundați în lacrimi.

Începând cu luna martie și până la sfârșitul acesteia, fiecare persoană poartă mărtișorul prins în piept. Tot în Bucovina, mărtișorul, mai demult, era format dintr-o monedă de aur sau argint, legată cu șnur împletit în alb și negru.

Pentru mine, mărtișorul aduce cu sine un bagaj de optimism, revitalizare, energie și multă voie bună, de care avem nevoie în perioada primăverii. Odată cu luna martie, luna renașterii, totul revine la viață, iar pentru mine, trecerea de la frig la cald, reprezintă un nou început.

Din păcate, în acest an am constatat și am ajuns la concluzia că, din cauza timpurilor pe care le trăim, oamenii au uitat să mai prețuiască ceea ce ne reprezintă pe noi, ceea ce ne face unici față de alte popoare, am uitat să prețuim și să dăruim acest mic simbol al dragostei și al fericirii. Dacă în anii trecuți, peste tot era plin de tarabe, de unde puteai să îți alegi

mărtișoarele preferate, anul acesta nu am mai avut parte de așa ceva, din păcate... Lumea uită, odată cu trecerea timpului de anumite simboluri și tradiții sugestive și semnificative pentru zona și țara în care trăim.

Diana-Anastasia SESERMAN

////////////////////

Mărtișorul la ȘCOALĂ: Îmi amintesc primii ani de școală (’80), când la început de primăvară primeam de la colegii mei (băieți) o mulțime de mărtișoare: în forme diferite (floare, buburuză, coșar, alte reprezentări); mărtișoarele erau făcute fie din hârtie/textile colorate, fie din lemn, sticlă ori pietricele șlefuite; aveau șnur răsucit alb-roșu și întotdeauna erau „prinse” pe mici felicitări făcute manual dintr-o jumătate de coală de hârtie scrisă frumos de mână, cu cerneală. Doamnei învățătoare îi ofeream întotdeauna un buchet de flori, de care era prins șnurul alb-roșu.

Mărtișorul din VECINI: Dacă eu, ca fată, primeam la școală mărtișoare, acasă eram de fiecare dată cel puțin contrariată (pe atunci!) că nu eu (ori mama), ci fratele meu primea mărtișor de la vecinii noștri. Aceștia se mutaseră în București din Piatra Neamț și ofereau „mărtișoare la băieți, cum e obiceiul moldovenesc”, spuneau ei.

Mărtișorul în FAMILIE:

Întotdeauna m-a încântat Mărtișorul pe care tata îl oferă în fiecare an mamei: un mic și gingaș ghiocel din argint, mereu același, legat cu șnur alb-roșu. Târziu, când am aflat că ghiocelul „data” din primul an de căsătorie, am înțeles că acel Mărtișor, mai mult decât un simbol al primăverii, devenise un simbol al iubirii părinților mei și, cumva, prin repetabila oferire de *1 Martie*, reînnoia legămintele de odinioară.

Mărtișorul SOCIAL:

O acțiune comunitară inedită la care am participat în urmă cu câțiva ani: la apelul asociației copiilor de pe lângă biserică, la care au răspuns foarte multe persoane, am „donat” mărtișoare „vechi” pe care copiii le-au recondiționat și apoi le-au oferit în diferite spații sociale: biserică, cămine de bătrâni, maternități. Nu

mică a fost bucuria să descopăr acele mici „felicitări” din hârtie și frumoasele mesaje de primăvară, scrise de mână, cu cerneală.

Mărțișorul CORPORATE:

În mediul de business, Mărțișorul este un motiv în plus pentru relaționare. Dacă în primii ani ai activității mele, ofeream/primeam „mărțișoare” *personale*, întodeauna însoțite de flori și un mic cadou, precum și un scurt mesaj „de primăvară”, în ultimii ani, odată cu apariția marilor „office buildings” din nordul capitalei, cu spații de birouri „open space” (20-30+ persoane), mărțișorul a devenit unul *colectiv*, ca sărbătoare a primăverii pentru toți. Partea frumoasă este însă că, în acest fel, *Mărțișorul* a revenit cumva la ideea tradițională: mărțișoare tradiționale însoțite de mesaje de primăvară pentru parteneri, plus, de exemplu, brioșe pentru tot „biroul”.

Orice formă ar avea și în orice context ar fi oferit/ primit, pentru mine, *Mărțișorul* este un simbol al primăverii, al reînnoirii, al bucuriei, al amintirilor frumoase. Cel mai frumos Mărțișor pe care îl păstrez în suflet este un șnur alb-roșu pe care odată, bunica din partea tatei mi l-a prins, simplu, la mână. Poate și de aceea, port la mână în fiecare Martie, un șnur alb-roșu.

Iuliana SPERIATU

Pentru mine, sărbătoarea Mărțișorului a avut întotdeauna o semnificație foarte importantă. De mic copil am ținut foarte mult la această sărbătoare, ca la un rit de trecere spre noul an, care mereu începe cu primăvara, în concepția mea spirituală. După deprimantele luni de iarnă, după sărbătoarea Crăciunului, prima zi de primăvara nu o pot vedea decât ca pe o binecuvântare, puternic asociată cu mărțișorul.

Pe lângă dimensiunea ce are legătură cu renașterea naturii, *mărțișorul*, pentru mine, este și un prilej de exprimare creativă. De când aveam 13 ani, am oferit în fiecare an, negreșit, mărțișoare create de mine, pentru că mi s-au părut mult mai încărcate, atât din punct de vedere estetic, cât și afectiv, în comparație cu cele din comerț.

De asemenea, particip la Târgul Mărțișorului, organizat de Muzeul Țăranului Român, de cinci ani, deja. Aici, în fiecare an, cunosc artiști noi și oameni noi, cu care îmi este foarte drag să interacționez. Am ocazia să intru într-un plin proces creativ și să mă bucur de această plăcere, aproape extatică, de a „meșteri”, a picta, a crea, pentru ca ulterior să mă bucur de aerul proaspăt al primăverii, în timp ce oamenii îmi apreciază munca asiduă. Cel mai mult îmi place să văd copiii, care vin și se bucură atât de sincer de mărțișoarele colorate de pretutindeni, într-o atmosferă plină de voie bună.

Mărțișorul, pentru mine, este o sărbătoare foarte importantă, căci personal, trăiesc „Anul Nou”, din toate punctele de vedere, abia pe 1 Martie, odată cu natura.

Andreea-Smaranda STOICA

Mărțișorul pentru mine este asociat cu imagini din copilărie. O copilărie trăită în perioada comunistă, când modelele de mărțișoare erau an de an aceleași: cu ghiocei, coșari, trifoii cu patru foi, flori, animale sau figurine.

Cu mama făceam propriile noastre mărțișoare. Îmi amintesc nostalgic cum așteptam ultimele zile de februarie, să vină curentul după orele de pauză impusă, să ne așezăm la masa din bucătărie a apartamentului nostru din blocul turn comunist, aflat în unul dintre cele mai frumoase cartiere ale orașului.

Mama aducea de la spital tuburi de perfuzie folosite și curățate. Le tăiam în bucățele nu mai lungi de un centimetru. Apoi, cu fir de papiotă alb și roșu îmbrăcam cu grijă micile bucăți, iar la final aveam globuri în miniatură în culorile Mărțișorului.

Le puneam apoi cu ace de siguranță sau de gămlie pe bucăți de cartoane de mărimea unor cărți de vizită de acum. Scriam cu grijă numele fiecărei colege, fiecărei profesoare și, în clasele mici, fiecărui coleg cărora le ofeream mărțișorul făcut de mine și de mama.

Le făceam cu drag. Dar cel mai drag îmi era timpul petrecut cu mama, doar noi două, la masa din bucătărie. Mereu curată și pregătită cu tot ce aveam nevoie.

La școală făceam mărțișoare la orele de lucru manual. Băieții trafoarau bucăți de lemn în diverse forme pe care noi, fetele, le pictam mai apoi sau lipeam desene, hârtie creponată, mărgelile de toate culorile. Erau mărțișoarele, dar și cadourile pe care le dădeam mamelor noastre la serbările de 8 Martie.

O ultimă imagine a Mărțișorului meu, așa cum l-am trăit în copilărie, este cea a sarafanului de școală a cărui porțiune de sus era plină ochi cu toate mărțișoarele primite de la familie, prieteni și colegi. Le purtam cu mândria cu care soldații își poartă decorațiile. Era, în mintea mea de copilă, dovada că sunt importantă pentru cei din jur, că sunt iubită.

Andreea-Cristina TALMAZAN

În fiecare an, la 1 Martie, sărbătorim ziua mărțișorului ca o primăvară unde bucuroase pot fi mamele, bunicile, iubitele, soțiile de reîntinerirea simbolică a vieții lor.

În continuare, frumusețea mărțișorului a devenit un obicei atât de înrădăcinat în rândul oamenilor, încât, datorită lui iubirea și sentimentele rămân intacte între cupluri sau în familii, ceea ce arată forța sa simbolică demonstrată prin elementele sale.

Pentru mine, ideea de mărțișor reflectă respectul meu pentru cele mai importante ființe de pe planetă - mama, bunica, surorile și iubita mea

pe care le apreciez și stimez din toată inima, deoarece datorită lor sunt un om fericit și devotat în ceea ce fac.

În ceea ce privește simbolistica măștișorului, consider că relația dintre culorile alb și roșu este una foarte strânsă, deoarece prima culoare înseamnă puritatea, în timp ce cea de-a doua reprezintă puterea și siguranța, respectiv *1 Martie* devine o nouă cale de a fi noi înșine.

Vlad TALPOȘ

Dacă ar fi să rezum în două cuvinte semnificația *măștișorului*, atunci acestea ar fi viață și a dăruia. *Măștișorul* se sărbătorește pe *1 Martie* și este un simbol al începutului, unii ar spune, potrivit vechilor tradiții, al noului an, iar pentru toți, în mod sigur, al momentului trecerii de la inertul iernii la începutul vieții primăverii. *Măștișorul* este și despre a dăruia, pentru că se dăruiește de către bărbați femeilor, de către femei bărbaților, de către copii bunicilor, într-un semn de perpetuare a simbolismului celor două culori: albul, simbolul purității și roșul, simbolul dragostei.

Îmi plac măștișoarele confecționate artizanal, care să aducă aminte de amuleta din vechime, când se dăruia șnurul de care era legat un bănuț. Îmi mai plac măștișoarele care au un șnur împletit din cele două culori și care se termină cu canafi bogați sau măcar sunt din materiale textile, eventual din lână, așa cum era odinioară *măștișorul* compus și folosit pe post de amuletă.

În Bucovina și Moldova, zonele pe care le cunosc cel mai bine, obiceiul este ca fetele/femeile să ofere *măștișor* băieților/bărbaților în ziua de *1 Martie*, pentru ca bărbații care au primit măștișoare să le ofere femeilor un mic dar o săptămână mai târziu, de *8 Martie*. *Măștișorul* de care îmi amintesc cel mai bine este cel din doi canafi simbolizați printr-un el și o ea, cu el modelat din canaful de culoare albă, sugerând costumul popular masculin și cu ea modelată din cel de culoare roșie, în costum popular feminin. El, cu un mic pieptăraș și cu bârneț tricolor, ea, cu același bârneț și cu o fotă cu trei modele solare negre cu roșu, ținându-se de mână. Păreau pregătiți să încingă un joc pe o melodie populară, așa cum se mai puteau vedea cupluri de acest fel pe la nunțile țărănești de odinioară.

Marius TEODOSIU

Pentru oamenii acestei țări *măștișorul* înseamnă începutul primăverii. În perioada copilăriei nu vedeam lucrurile așa simplu. *1 Martie* era o zi destul de grea pentru familia mea. Eu și surorile mele nu aveam cele mai frumoase măștișoare, așa că nu întotdeauna tovarășele învățătoare primeau cu drag micul nostru vestitor al primăverii.

Experiența mea cu primul măștișor oferit doamnei învățătoare mi-a marcat toată copilăria.

Am fost cea mai mică din clasa mea, de înălțime și vârstă, poate din acest motiv când am dăruit măștișorul, am fost singura pe care doamna nu a îmbrățișat-o și a aruncat măștișorul pe catedră. Atunci, eu am crezut că doamnei nu-i place și mi-am luat măștișorul înapoi. Am fost foarte tristă și nu am uitat niciodată.

Așadar, în perioada adolescenței am primit și eu măștișoare. Am înțeles că indiferent de situația materială, măștișorul aduce pe lângă bucuria venirii primăverii, plăcerea de a dăruia și de a primi.

Primăvara cu copacii înfloriți, cu ghiocelii, cu narcise, cu viorelele pe care le adunam din pădure pentru mamele noastre erau cele mai frumoase măștișoare pe care natura le dăruia.

Astfel, de-a lungul vieții, după multe zile de *1 Martie* am aflat că *măștișorul* are o poveste, un trecut și o însemnătate deosebită pentru noi românii, dar și pentru alte popoare vecine.

La cursurile din cadrul Facultății de Litere, la profilul Etnologie, am aflat că *măștișorul* a fost înscris, în 2017, în Patrimoniul cultural imaterial al umanității UNESCO.

Nu am trecut ușor peste perioada în care nu aveam cu ce cumpăra aceste simboluri ale zilei de *1 Martie*. Pentru copilul meu nu a mai fost o problemă de ordin financiar. Copiii săraci văd sărbătorile altfel. Primăvara vine la fel pentru toți, dar posibilitățile financiare ale familiilor de la țară, în special, fac diferența. De câțiva ani lucrez la o școală de dans și primesc multe măștișoare de la copii. Bucuria cu care cei mici oferă micile simboluri, urarea prezentă de fiecare dată „O primăvară frumoasă”, pentru mine este cel mai frumos *1 Martie*.

La școala de dans unde lucrez, suma strânsă din vânzarea măștișoarelor este donată pentru situația tragică din Ucraina.

Geanina TOTOLAN

Crescând la țară (județul Dolj), nu îmi amintesc să-mi fi văzut bunicii purtând sau dăruind măștișor. Singurul lucru care ar fi putut aminti despre șnurul roșu împletit cu alb ar fi fost ciucurii roșii pe care îi legau la coarnele animalelor pentru „a nu fi deochiate”.

Abia după ce am început școala la oraș am învățat despre măștișor. A devenit un obicei pe care l-am păstrat cât timp am fost la școală, apoi cât timp copiii mei au fost la școală. În timpul copilăriei mele, *1 Martie* era așteptat cu nerăbdare, mai ales de către noi, copiii, care dăruiam măștișoare cu emoție și bucurie și ne pregăteam cu o săptămână înainte, lucrând cu mâinile noastre uneori măștișoarele pentru mama. Era o întrecere între noi: cine are cele mai multe și cele mai frumoase măștișoare, aveam colecții care deveneau mai mari de la an la an. Fiecare copil dăruia măștișor

profesoarelor și colegelor din clasă.

În adolescență, acest gest căpăta deja alte semnificații: dacă primeai un mărtișor mai deosebit de la un băiat însemna că te place.

După anii 2000, sărbătoarea mărtișorului a devenit mai mult o afacere pentru unii, iar pentru ceilalți o obligație, iar acest lucru l-am simțit în special după ce copiii mei au mers la școală. Ei nu au mai simțit bucuria pe care am simțit-o eu dăruind mărtișoare, dezamăgiți fiind de reacțiile neplăcute pe care le-au avut persoanele cărora le-au dăruit, pe care, fie le-au văzut aruncând mărtișoarele și florile la gunoi, fie le-au auzit declarându-se nemulțumite. În fiecare an băieții mei mă avertizează să nu le cumpăr mărtișoare pentru profesoare sau colege, pentru că nu le vor dăruia.

Anul acesta am primit un mărtișor (prin curier) și am dăruit mărtișoare, dar mai puțin decât în alți ani (poate și din cauza evenimentelor dramatice pe care le trăim acum, mărtișorul nu ne mai preocupă în mod special).

Singura persoană căreia copiii mei i-au dăruit cu bucurie mărtișor a fost bunica lor, care a primit de fiecare dată mărtișorul cu multă plăcere. Mie îmi dăruiesc flori.

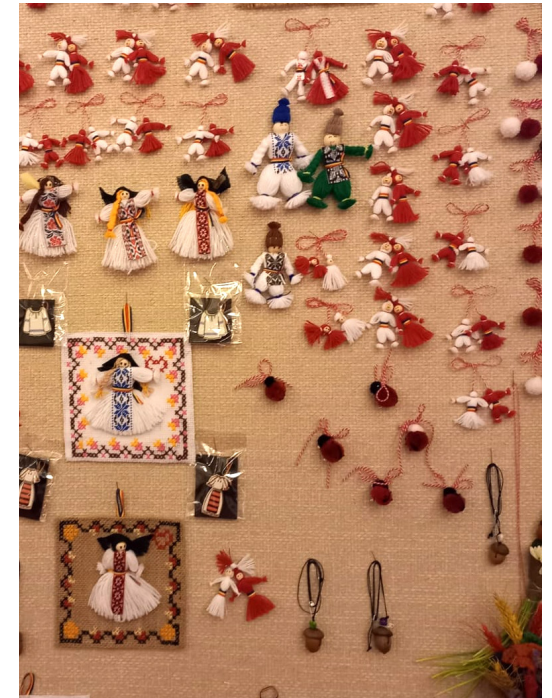
Cristina ȚUGUI

Expoziția-atelier *Mărțișorul povestea unei tradiții*,
Foaierul Sălii de Plen a Camerei Deputaților, 1 martie
2022, București.

Atelier de mărțișoare organizat de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Brăila, cu participarea Ansamblului Folcloric *Hora Măxinenilor*, Sala ProArte a CJCPCT Brăila, 4 martie 2022.

25

